

GRADBENO PODJETJE

ING. JOS. DEDEK

POOBlašČeni gradbeni inženjer

Specialno podjetje za projektiranje in izvrševanje
vodnih naprav in industrijskih zgradb

LJUBLJANA, Žibertova ulica 7/1.

Ček, račun pošt. hran. št. 16.277 / Telefon št. 22-37

Projektira in izvršuje:

Moderne vile, hiše in industrijske zgradbe, betonske in železobetonske konstrukcije, vodosilne naprave, vodovode, globoke sondaže, rove, jezove, hidrocentrale, pnevmatične fundacije, železobetonske tlačne cevi za visoke pritiske, ceste, mostove, moderne betonske ceste

Kamnolomi porfirja, granita in raznega stavbnega kamna

NOVE LJUBLJANSKE STAVBE

Jože Gregorič

Osrčje Ljubljane se pred našimi očmi hitro spreminja. Stare, potrebam modernega časa ne več ustrezajoče hiše se umikajo novim modernim palačam. Zunanja slika Ljubljane se bo v doglednem času dodobra spremenila. Vzporedno stari baročni Ljubljani od stolnice tja do Sv. Jakoba raste na drugi strani Ljubljanske nov, moderni del mesta. Tam arhitektonsko zaključen trg s starimi baročnimi fasadami v sklenjenem sistemu zidanih hiš z rotovžem in Robbovim vodnjakom, tu široke ceste z večnadstropnimi modernimi stavbami, z velikimi izložbami in kričečo svetlobno reklamo. Bodočnost bo pokazala, če bo novi del imel tudi toliko intimne lepote, kot jo skriva baročna Ljubljana.

V dveh letih so zrasle pri pošti tri nove stavbe: hotel Slon, »Dom službe« tvrdke Bača in palača banke Slavije. S temi stavbami je dobil ta del mesta popolnoma drugo lice. Mesto starih dvonadstropnih hiš so zgradili 6—7 nadstropne palače, tako da napravi okolje pri pošti sedaj res velikomesten vtis, saj stoje ob Tyrševi cesti najvišje ljubljanske stavbe. Z zidavo teh palač pa je rešeno tudi prometno vprašanje na križišču pri pošti, ki je iz leta v leto postajalo bolj aktualno spričo naglo naraščajočega prometa. Nova stavba tvrdke Bača se je v Šelenburgovi ulici umaknila za 9 m v regulacijsko črto, skoro na širino Tyrševe ceste ob kavarni Emoni. S palačo banke Slavije se bo na isto širino razmaknila tudi Tyrševa cesta in le nekaj majhnih poslopij še ovira, pa se bo cesta zlila v drugo važno križišče na Ajdovščini.

Nova stavba tvrdke Bača nosi naziv »Dom dela«. S tem je najbolje karakteriziran njen značaj. Naravno je, da je notranji ustroj stavbe urejen tako, da kar najbolje ustreza njenemu namenu. Stavbna parcela se je s tem, da se je moralo poslopje umakniti za 9 m za sedanjo zazidano črto, seveda izdatno zmanjšala. Zato pa je talna ploskev, ki je bila na razpolago, izrabljena stoddotno, to se pravi, da stavba nima dvorišča in je vsa ploskev dosledno zazidana. Prostor je torej izrabljen skrajno ekonomično. V suterenu, pritličju in I. nadstropju znaša velikost zazidane ploskve 1122 m². Dispozicija prostorov je naslednja: V suterenu je veliko higiensko kopališče z mrzlo in toplo vodo, prhami in sušilnico z vročim zrakom. Dalje bodo tu nameščene kleti, centralna kurjava in skladišča tvrdke. V pritličju bo trgovski lokal Bače, ki bo gotovo največji v Ljubljani. Njegova kvadratura znaša 800 m². Poleg tega sta še dva manjša lokala, čevlarska delavnica in kino čakalnica. V I., II., III. in IV. nadstropju so pisarniški prostori, katere bo tvrdka deloma oddajala v najem. V naslednjih dveh nadstropjih so stanovanja za uslužbenke, hišnika, najemnika kavarne in upravitelja. V zadnjem, VII. nadstropju pa je moderno urejena kavarna s teraso. Na dvorišču je kino dvorana s 500 sedeži. Iz pregleda je razvidno, da je največ prostora odmerjenega trgovskim in pisarniškim lokalom, kar daje stavbi značaj velike trgovske hiše, popolnoma v smislu naziva, katerega nosi. Za ljubljanske prebivalce pa bo nedvomno najvažnejša pridobitev veliko kopališče, ki bo moglo naenkrat sprejeti do 60 kopalcev.

Ko se je poravnal spor med mestno občino Ljubljansko in tvrdko Bača, ki se je razvnel vsled koncesije za kavarno in dancing, je v maju l. 1938. pričela tvrdka Dukič s podiranjem stavbe nekdanjega hotela

»Malič«, katero je tvrdka kupila l. 1934. od Jadranske podonavske banke. Projektant nove stavbe je tvrdkin stalni arhitekt ing. Lušičič, statik ing. Jeričević, delo pa je prevzelo podjetje Dedek.

Za izgraditev stavbe v surovem stanju je bilo predvidenih 250 delovnih dni s 30.000 delavskih dnin, kar predstavlja vrednost 1.200.000 din delavskih mezd. Delo pa je bilo končano še pred predpisanim terminom v 214 dneh. Delalo je dnevno 80—90 delavcev.

Gradnja stavbe je tehnično zelo zanimiva. Stavba je zgrajena dosledno na principu železobetonske skeletne konstrukcije, betonirana s tako zvanim visokovrednim betonom. Ta se doseže na ta način, da mešajo beton s posebnim strojem, ki avtomatično meša pesek, cement in vodo vedno v istem razmerju. Trdnost betona je tako izredno povečana in znaša na 1 cm² povprečno najmanj 350 kg. Prvič pri nas je bil mesto ročnega tlačenja uporabljen vibrator na električni pogon. Tehnično predstavlja delo na stavbi Bače višek sodobne gradnje. Velikost te 7 nadstropne stavbe najbolj nazorno izkazujejo številke porabljenega materiala. Za skeletno konstrukcijo so porabili 830.000 kg cementa, 230.000 kg železa za armiranje betona in 3450 m³ gramoza. V vsem ogrodju je 2800 m³ betona.

Stavba je bila konec aprila v surovem stanju gotova. Preko poletja bodo izvršena vsa notranja dela in v jeseni se bodo trgovine lahko vselile. Nato bodo podrli zadnji ostanek hiše ob Šelenburgovi ulici.

Nova stavba je prva te vrste v Ljubljani, zato vzbuja izredno zanimanje, kakšna bo njena zunanjščina in kako se bo prilagodila dani okolici. Na zunanjo stavbo zelo enostavna. Skeletna konstrukcija bo maskirana in za zunanji pogled nevidna in za estetski izraz stavbe indiferentna. Za izraz zunanjščine je odločilno menjavanje pasov stene in stekla, ki so vodoravno naloženi drug vrh drugega, torej popolnoma šablonska razdelitev fasad brez najmanjšega dekorativnega arhitektonskega člena. Za nočni pogled bo odločilna svetlobna reklama v zeleni, modri, vijoličasti in rdeči barvi, ki bo v obliki neonskih cevi obkrožala nadstropja. Palača Bače bo vpeljala v Ljubljani nov, doslej neznan, strogo konstruktivističen tip stavb, ki odklanjajo vsako nagnjenje do monumentalnosti v klasičnem smislu in je s svojo zunanjščino le izraz njene praktične potrebe in bi s tako zunanjščino prav tako lahko bila tovarna za kar koli, kot je sedaj trgovska hiša. Vprašanje je, če se bo ta nov tip v Ljubljani uveljavil in kakšen bo estetski vtis in končno njena skladnost z okolico. Tega se bomo zavedli šele, ko bo stavba v dogotovljenem stanju stala pred nami.

* * *

Palača banke Slavije. Nasproti nebotičniku, na vogalu Tyrševe ceste in Gajeve ulice, se je v dveh letih dvignila monumentalna palača banke Slavije, na kateri pravkar končujejo fasade. Z dograditvijo palače se bo razširila Tyrševa cesta za celih 12 m do črte nebotičnika, dalje se bo med novo palačo in Dukičevim blokom odprla nova ulica, ki bo nadaljevanje pasaze do Puharjeve ulice. Tako se bo izredno ozek, toda zelo prometen del Tyrševe ceste razširil, da se bo promet zlahka prelivljal iz prometnega križišča na Ajdovščini proti osrčju mesta.

Stavbna družba d.d.

Stavbna družba d. d. je nedvomno eno izmed najstarejših in največjih stavbnih podjetij v Ljubljani in v državi sploh. Ustanovljena je bila kot »Kranjska stavbna družba« leta 1873. Od takrat je izvršila ogromno število stavbnih del ne le v Ljubljani in njeni bližnji okolici, marveč tudi po drugih krajih na jugu bivše monarhije pred vojno in na ozemlju naše države po vojni. Gradila je več ali manj stavbe vseh vrst, javne in zasebne, visoke in talne, kakor ceste, železnice, mostove in druge vodne stavbe, dalje industrijske stavbe itd.

Med večjimi stavbami, ki jih je Stavbna družba d. d. zgradila v Ljubljani, naj omenimo samo muzej, poslopje bivše kranjske in sedanje banovinske hranilnice, sedanjo vojašnico Vojvode Mišiča, ljubljansko mestno elektrarno, stavbni blok meščanskega imovinskega zaklada med Stritarjevo ulico in Pogačarjevim trgom, vladno palačo, sodno palačo, palačo »Trboveljske premogokopne družbe«, palačo »Pokojninskega zavoda« na Miklošičevi cesti, novo šolo v Zgornji Šiški, novi hotel »Slon« in palačo »Banke Slavije«, ki ni še popolnoma končana, med stavbami izven Ljubljane pa operno gledališče na Reki, kolodvor v Gorici, del visokih stavb dolenske železnice, gimnazijo v Kranju, šole v Kočevju, Krškem in Postojni, tovarno čevljev »Peko« v Trzinu, palačo »Jadranske banke« v Zagrebu, poslopje državnih uradov v Učicah, mostove čez Ljubljaničico v Podpeči, čez Kamniško Bistrico v Beričevem in drugod.

Da bi bila kos vsem nalogam stavbarstva, si je Stavbna družba d. d. v dolgih letih svojega obstoja nabavila obsežen inventar in ga stalno izpopolnjevala. Poleg tega si je uredila celo vrsto obratov, ki ji dajejo kot pomožni obrati večjo samostojnost v stavbarstvu. Ima lastno parno opekarno na Viču, kamnolom v Podpeči, gramoznico, kovaško, strojno-ključavničarsko, mizarsko in kolarsko delavnico ter žago na električen pogon. Vsi ti obrati so urejeni tako, da se lahko vsak čas prilagode spremenjenim razmeram, skrejšijo ali razširijo, kakor zahteva konjunktura v stavbni stroki na splošno in lastna zaposlenost posebej.

Palača ima v talnem načrtu obliko črke U, katere spodnji krak leži ob Gajevi ulici, druga dva pa ob Tyrševi cesti in novo nastali ulici. Vsi trije kraki oklepajo v sredi prostorno dvorišče. Palača je 30 m visoka in ima 7 nadstropij in dvoje etaž pod talnim nivojem.

Načrte za palačo je izvršil inž. Nedved, statik je inž. Dimnik, načrte za centralno kurjavo, vodo in plin je oskrbel inž. Likar, za elektrotehnične instalacije in dvigala inž. Horvat in Vajda. Gradnjo je prevzela ljubljanska stavbna družba.

Zavarovalna družba Slavija gradi stavbo predvsem za svoje bančne in poslovne potrebe. Temu smotru ustreza razdelitev prostorov v notranjščini. Razen uradnih prostorov banke bodo v pritličju trgovski lokali, v višjih nadstropjih pa stanovanja. Dispozicija prostorov je naslednja: v traktu ob novi ulici je pritličje in troje nadstropij, rezerviranih za banko Slavijo. V pritličju ostalih dveh traktov je 9 velikih trgovskih lokalov. Vse 1. nadstropje zavzemajo pisarniški lokali. V vseh ostalih nadstropjih do 6. so dvo- in trisobna stanovanja. Vseh stanovanj je 38. Zadnje, 7. nadstropje je prav za prav podstrešje. Tu so na strani Tyrševe ceste in Gajeve ulice stanovanja za sluge in služkinje, dalje shrambe, pralnice, sušilnice in slično. Na notranji strani proti dvorišču pa so velike terase s prhami. Navzven zaključuje stavbo odprt hodnik s stebriči. Pod srednjim traktom v Gajevi ulici je klet v 2 etažah. V spodnji je centralna kurjava, toplovodna instalacija in električna centrala. Glavni vhod v palačo je iz Gajeve ulice in ima 2 stopnišči. Tretje stopnišče je s Tyrševe ceste. Vsa tri stopnišča so opremljena z dvigali.

Na zunanjščini bodo vse fasade do vrha obložene s ploščami naravnega kamna, in sicer bodo za pritličje rabili črn bosanski granit iz Jablanice, za nadstropja pa svetlorumen rimski travertin. Zaključni venec je iz umetnega belega kamna.

Projektant se je pri gradnji palače poslužil najmodernejših sredstev sodobne tehnike, ki so bili tokrat prvič v Ljubljani porabljeni. Predvsem je to izolacija proti tresljam in zvoku. Izolacija proti tresljam, ki jih povzročajo težka prometna vozila, je v obliki jarka nameščena ob Tyrševi cesti in Gajevi ulici. Okoli stavbe teče poseben zid, tako da je med njim in temelji stavbe jarek, ki ga prekrivajo pločniki. Ti zidovi prenašajo sunke na temeljne zidove, ti pa so od sten izolirani s plastjo svinca in klobučevine, ki sunke popolnoma oslabi.

Ker je železobetonska zgradba izredno akustična, so potrebne izolacije proti zvoku. Zato so železobetonske konstrukcije ločene s plastjo klobučevine. Stropi so izolirani s plutovino, vmesne stene pa so dvojne, med nje je položena preproga iz klobučevine.

Jasno je, da so stanovanja opremljena z vsem komfortom, toplo in mrzlo vodo, elektriko in plinom. Vse te instalacije so izpeljane v posebnih votlih stebrih, ki se nahajajo med dvema nosilnima stebroma. Zelo praktična novost so jaški za smeti. Palača Slavija je po razsežnosti in najmodernejši izvršitvi ena največjih in sodobnim zahtevam najbolj ustrezajočih stavb v Ljubljani.

Nje zunanje lice bo učinkovalo izredno mirno, toda zelo monumentalno in plemenito. Primerjava s stavbo Bafe je že v načrtu zelo poučna. Bafova zgradba je izključno utilitarna stavba z neizrazito fasado zmo-

Dofo za Vašega otroka

in prihranke za Vašo
starost Vam pripravi z
življenjsko polico

SLAVIJA

JUGOSLOVANSKA ZAVAROVALNA
BANKA V LJUBLJANI

Zavarujte tudi proti ognju,
nezgodam, ropu itd.

Telefon 21-76 in 22-76

derniziranega tovarniškega tipa. Nasprotno je palača banke Slavije kljub enostavni resnosti in nerazčlenjenosti fasad vendar monumentalna. Že dragocena obloga s pravim kamnom nemalo pripomore do tega učinka. V pritličju je obloga črnega kamna, ki bo učinkoval kot masiven podstav, vrhnja, s svetlim kamnom obložena nadstropja so za oko brez teže. Na vrhu zaključuje stavbo izredno živahen venec enostavnega stebrišča iz belega umetnega kamna. Pri tem delu bo estetsko učinkovala predvsem igra svetlobe in sence, ki se bo prelivala med stebričjem. Pri vsej fasadi je to edini, rafinirano porabljen dekorativni moment, ki bo stavbo srečno zaključil navzgor. Palača Slavije je gotovo tudi estetsko med najlepšimi stavbami, ki so zadnja leta zrastle v Ljubljani.

* * *

Trgovska palača J. C. Mayer na Marijinem trgu v Ljubljani. Osnovno in vodilno misel te palače sem moral obravnavati iz dveh važnih stališč, in sicer:

1. da je stavba trgovska, torej moderna in
2. da je stavba po svojem položaju in okolici estetsko tako rešena, da se dobro spaja z okolico v prostorni harmoniji.

Stavba je trgovska, pomeni, da sem organiziral tlorise in dispozicije tako, da je obstoj in uspeh trgovine z ozirom na tehnični moment zasiguran. Ker je po svojem terenskem položaju parcela zelo dolga in razmeroma ozka, sem težišče prometa naravno pritegnil proti Marijinem trgu, kjer je največ ljudi v pasantnem stanju preko tromostovja. Grupiral sem izložbe in vitrine v glavnem na Marijnem trgu s prehodi, ter

Trgovska hiša J. C. Mayer
Ljubljana, Marijin trg števil. 1
zgrajena leta 1937.-1938.

GRADBENO PODJETJE

G. TÖNNIES

NASL. DRUŽBA Z O. Z.

LJUBLJANA, TYRŠEVA CESTA 25

USTANOVLJENO LETA 1846.

TELEFON ŠT. 25-63

Projektira in izvršuje:

vse vrste visokih stavb,
betonske in železobetonske
konstrukcije,
moderne industrijske zgradbe,
vodne naprave,
mostove in jezove,
hidrocentrale,
kurilno tehnična dela:
gradnja tovar. dimnikov,
opnenic in industrijskih peči,
obzidave kotlov itd.

še nadaljnje izložbe tako ob Wolfovi ulici kakor tudi ob nabrežju. S temi ustvarjenimi prehodi ob vogalih je za publiko lažji prehod iz nabrežja in Wolfove ulice na Marijin trg.

Notranjost trgovine sem izdelal centralno z glavnim stopniščem in dvigalom, ki veže vse trgovske etaže do I., oziroma deloma do II. nadstropja. Ker sem projektiral v konstrukciji skeletni sistem ravninskih okvirov s kontinuirno vrsto srednjih stebrov, ustvarjajo ti stebri istočasno disciplino prometa kupovalcev v lokalu samem. Ker so stene trgovine izrabljene za blago takoj za izložbami, sem izrabil mednadstropno razsvetljavo za izdatno osvetlitev glavnega prodajnega lokala, in sicer tako, da se svetlobni žarki križajo. To se pravi, da sem uporabil svetlobo iz Wolfove ulice za nabrežno stran lokala in obratno svetlobo nabrežja za osvetlitev lokala ob Wolfovi ulici. Sprejem blaga sem situiral na gornjem koncu stavbe ob Wolfovi ulici z uvozom, od koder se blago razdeli po svoji potrebi v gotove oddelke in etaže te trgovine. Poleg centralnega trgovskega stopnišča je postavljeno tudi sekundarno stopnišče za interni promet osebja s tovarnim dvigalom ter privatno stopnišče z dvigalom, ki veže vse etaže do strehe. Vsa tri stopnišča so po legi centralizirana.

Trgovina zavzema celotno pritličje s skladiščem in pisarno, galerijo z garderobami, I. nadstropje za engros in glavne pisarne, del II. nadstropja za engros in večino kleti za skladišča. Ostale etaže, to je del II. nadstropja, III. nadstropje in IV. nadstropje predstavljajo dvo- in trosobna stanovanja ter večje stanovanje lastnika, ki je v III. nadstropju.

Teren stavbišča, kjer stoji danes palača, je slab, mehak in predstavlja ilovico mešano z mivko ter nadalje talno vodo. V to svrhu so se morali široki, betonski, fundamentni podolžni pasovi postaviti oziroma betonirati na lesene borove pilote, nekaj čez 500 komadov po številu. Ti piloti, opremljeni z železnimi čevlji, so bili zabiti v povprečno globino 5 m pod fundament kletnih zidov oziroma stebrov. Ta globina je bila potrebna, da so isti stalno v vodi, da ne pride do gnitja istih. Obenem je bil s to kubaturo lesa, zabitega v zemljo, teren tudi komprimiran in sposoben, da prevzame nase vse nadaljnje obtežbe te stavbe. Nadaljnje etaže so grajene v enostavni konstrukciji ravninskega skeleta v železobetonu, z železobetonskimi opečnimi stropovi. Streha je izvedena v leseni konstrukciji ter krita z bakreno pločevino, del strehe ima ravno teraso, izolirano s svincem, ki je izkoriščena za vrt.

Kurjava cele stavbe je toplovodna, trgovina sama pa je kurjena s kurjavo na topli zrak z dodatno toplovodno napravo.

Fasada je izvedena v spodnjem delu do I. nadstropja v umetnem kamnu - travertinu, podnožje in glavni stebri so obloženi s pravim travertinom, gornji del fasade je izveden v žlahtnem ometu, okviri oken, profili, balkoni in loggia pa v umetnem kamnu. Vse izložbe so izvedene v železni konstrukciji z markizami.

Sprednja fronta fasade na Marijinem trgu ima širino 16 m ter višino 21 m, povprečna dolžina palače ob Ljubljani oziroma Wolfovi ulici pa je 45 m.

Arhitekt S. Rohrman.